

Geschiedenis: ook als voorbereiding

HET VMBO-EXAMEN 2007

Welke opvallende zaken speelden dit jaar een rol bij het examen vmbo? Wat waren de resultaten? Wat gaat er de komende jaren veranderen bij de centrale examens? Huub Kurstjens beantwoordt in de volgende bijdrage deze en andere vragen.

Een uitgebreidere versie van dit artikel, met bijlagen en verwijzingen naar relevante examenlinks, is te vinden op www.vgnkleio.nl.

Huub Kurstjens is toeloeskundige geschiedenis bij het Cito.

Het centraal examen van dit jaar bestond uit de onderwerpen 'Staatsinrichting' en 'De koloniale relatie Indonesië-Nederland'. Daarbij waren 'Nederland en Europa' en 'Het Indonesisch-Nederlands conflict 1945-1949' de verrijkingsdelen. Het meest in het oog lopend bij het centraal examen van dit jaar was dat op een paar scholen leerlingen een verkeerd examenonderwerp hadden bestudeerd... Hoe is zo iets mogelijk? Het was waarschijnlijk een mix van het doorgeven van verkeerde of verouderde informatie en het niet consequent volgen van ontwikkelingen rondom de eindexamens. Het onderwijs is in ontwikkeling, de eindexamens zijn dat ook. Zeker met het oog op de invoering van de gewijzigde examenprogramma's in het komende jaar is het zaak goed voorbereid te zijn. Verder in dit artikel vindt u daarom informatie over de examens van 2008.

Woordenboek

Nieuw dit jaar was de mogelijkheid om bij alle examens gebruik te maken van het woordenboek. Dat leidde her en der tot de nodige commotie. Niet alleen was er onduidelijkheid op scholen (mag het nu wel of niet?), ook waren er verschillende woordenboeken in omloop en leek het gebruik ervan fraudegevoelig. Voor geschiedenis leverde het enkele inhoudelijke problemen op bij vragen waarin woorden gebruikt werden als ombudsman, amendement, interpellatie, gouverneur-generaal en soevereiniteitsoverdracht. De discussie die in sommige gevallen bij de tweede correctie tussen docenten onderling gevoerd werd, ging over de vraag of de definitie in het woordenboek maatgevend was voor de beoordeling of niet. De toelichting op het gebruik van woordenboeken op www.examenblad.nl

op burgerschap

gaf uitsluitel: 'De kandidaat moet zich ervan bewust zijn dat als de woordenboekomschrijving afwijkt van de vakterm die in het examenprogramma en in het correctievoorschrift wordt gehanteerd, een beroep op het naslagwerk om dit antwoord toch goed te laten rekenen, zinloos is.'

Forum

Ook dit jaar konden docenten gebruik maken van de website van de VGN om met elkaar via een forum in discussie te gaan over het examen in het algemeen en de correctie in het bijzonder. Over het algemeen verloopt dat heel goed, men corrigeert en helpt elkaar. De VGN komt bij de centrale examenbespreking met opmerkingen en kanttekeningen die gelezen moeten worden als adviezen aan eerste en tweede correctoren. Het is goed dat de VGN deze service biedt, maar voor docenten moet het duidelijk zijn dat deze adviezen nooit in de plaats kunnen komen van het correctievoorschrift. Voor inhoudelijke klachten moet men zich altijd wenden tot de CEVO. Dit jaar zijn er voor het eerst in jaren geen inhoudelijke klachten bij de CEVO over het vmbo-examen geschiedenis binnengekomen. Dit kan een gevolg zijn van de onbekendheid van docenten met de examenregelgeving in het algemeen en de CEVO in het bijzonder. Veel docenten weten niet hoe een examen tot stand komt, ondanks regelmatige publicaties hierover in Kleio. Zo weten met name beginnende leerkrachten vaak niet wat de taak van CEVO en Cito is. Ook is er onbekendheid met de overlap van ongeveer 50% tussen de kb en gl/tl-examens. Ten slotte is er de onbekendheid met het examenprogramma als basis van het centrale examen en de wijze waarmee daarmee omgegaan moet worden. Een docent schreef letterlijk op het forum: 'Het is toch te gek dat de makers van het examen niet naar de inhoud van de diverse methoden kijken.'

Computerprogramma WOLF

Waardering en kritiek was er ook voor het computerprogramma WOLF. Met het programma WOLF sturen examinatoren de scores/antwoorden via het internet naar Cito. Elk jaar verzamelt Cito per examen een steekproef van de afnamegegevens van de centrale examens en analyseert deze. Deze procedure wordt ook wel aangeduid met de term versnelde correctie. Mede op basis van de analyses van deze gegevens bepaalt de

CEVO de definitieve normering. In de afgelopen jaren zijn er aan WOLF op verzoek van de gebruikers functies toegevoegd die de examiner werk uit handen nemen of het correctiewerk vergemakkelijken. Er kan een groepsrapportage aangevraagd en ontvangen worden. De examiner wiens groep het is, kan voor zijn groep de rapportage aanvragen. Hij kan dit doen bij het verzenden van de scores met WOLF. Daarbij kan hij een e-mailadres opgeven. Hij ontvangt ongeveer twee weken na het publiceren van de normeringsterm een e-mail met daarin een link naar zijn groepsrapportage waarmee hij deze kan downloaden.

Er waren dit jaar ook klachten over Wolf. Die betroffen vooral het tijdstip van het aanleveren van de gegevens. Het examen geschiedenis kb en gl/tl werd op vrijdag 25 mei afgenomen. De gegevens moesten uiterlijk op woensdag 30 mei worden ingevoerd in Wolf. Door Pinksteren zat er maar één werkdag (dinsdag) tussen. De correctietijd was dus erg kort.

Tevreden

Dat er over het vmbo-examen geen klachten bij de CEVO en de VGN zijn binnengekomen is grotendeels te verklaren uit het geringe aantal kandidaten dat het examen maakt. Bovendien maken bb en kb-leerlingen minder snel gebruik van de mogelijkheid om via het LAKS klachten in te dienen. Daar is slechts één klacht ingediend door een bb-leerling en één door een kb-leerling. Dat ligt anders bij gl/tl. Daar is de populatie groter (rond de 15.000 kandidaten), evenals het aantal klachten (429). Maar nog steeds zijn dat er relatief weinig. Ook de VGN en de vakleerkrachten hadden weinig klachten. Sommige vragen hadden iets beter of scherper geformuleerd kunnen worden, maar er zaten geen inhoudelijke onjuistheden in de examens en er was geen erratum nodig. Zowel de docenten, de leerlingen als de pers waren het erover eens dat het examen niet al te moeilijk was. Dat leidde voor gl/tl tot een forse aanpassing van de normering.

Tijdens de centrale bespreking van het examen door de VGN in Utrecht werd opgemerkt dat de 'historisch besef'-vragen goed vertegenwoordigd waren. Verder vonden de aanwezige docenten dat er voor vmbo-leerlingen veel maatschappelijk relevante vragen in het examen zaten die een goede dienst bewijzen bij de voorbereiding op een (toekomstig) burgerschap van

► De p'-waarde is een getal tussen 0 en 1 dat de moeilijkheidsgraad van een opgave weergeeft. De p'-waarde wordt berekend door de gemiddelde score op een opgave te delen door de maximaal haalbare score op die opgave. Een opgave met een p'-waarde van .10 is erg moeilijk; een opgave met een p'-waarde van .90 is erg gemakkelijk.

leerlingen. Ook waren de docenten blij dat er weer 'echte leervragen' in het examen zaten. Er was geen tijdnood, de omvang was goed en de bronnen waren helder. Jammer vond men dat hele moeilijke vragen afgewisseld werden door hele makkelijke vragen. Dat komt overigens in de gegevens die bij het Cito zijn binnengekomen niet tot uitdrukking: vier makkelijke vragen (boven P.85) en drie moeilijke vragen (onder P.35).¹ Er werd overigens door verschillende leerkrachten opgemerkt dat de gl/tl-examens in het algemeen te makkelijk zijn en de havo-examens te moeilijk. Hierdoor wordt de kloof tussen beide niveaus (te) groot. Een factor om rekening mee te houden bij de steeds groter wordende doorstroom van gl/tl-leerlingen naar de havo.

Eerste en laatste vragen

Geprobeerd wordt om de eerste en de laatste vragen van het examen wat makkelijker te laten zijn dan de andere vragen. Dat is niet altijd even eenvoudig. Het vorig jaar (en ook dit jaar) zijn we daar niet in geslaagd. Het probleem is dat de vragen ogenschijnlijk té gemakkelijk zijn, met als gevolg dat leerlingen heel anders antwoorden dan de vragenmakers verwachten. Een ander probleem is de plaats van de verrijksdelen. Omdat een examen chronologisch binnen elk onderwerp wordt samengesteld, kan het zwaartepunt van het verrijksdeel soms aan het eind van een examen komen te liggen. Dat was dit jaar het geval bij het onderwerp Indonesië. Het verrijksdeel 'Het Indonesisch-Nederlands conflict 1945-1949' komt dan als vanzelf na het kerndeel 'De koloniale relatie Indonesië-Nederland (1830-1945)'. De komende examenjaren zal dit laatste probleem zich niet meer voordoen. De drie verdiepingsthema's van het verrijksdeel 'Historisch Overzicht na 1900' zullen dan wel chronologisch, maar duidelijk herkenbaar als apart blokje, opgenomen zijn in het Historisch Overzicht.

Enkele vragen nader bekeken

Bij twee vragen raakten sommige leerlingen in de problemen door de dubbele tijdslaag die er in zat (vraag 37 en 42). Bij deze vragen werd het jaartal vermeld van de verschijning van een boek. De boeken werden gebruikt om terug te kijken op iets dat zich voorgedaan had ver vóór de verschijning van die boeken. De examenmakers hadden gedacht dat het vermelden van de jaartallen de leerlingen zou helpen bij de beantwoording van de vragen. Maar het tegendeel gebeurde: het jaartal van publicatie werd opgevat als een relevant jaartal waarmee bij het beantwoorden van de vraag iets gedaan moest worden. Het was dus beter geweest als er geen exact publicatietijdstip genoemd was. De vermelding dat dit bijvoorbeeld aan het eind van de 20e eeuw had plaatsgevonden, was afdoend geweest.

Vraag 14 (over de voor- en nadelen van het Poolse lidmaatschap van de Europese Unie voor de Nederlandse economie) was erg algemeen geformuleerd en had wat specifiekier gesteld kunnen worden, bijvoorbeeld alleen voor werkgevers of alleen voor werknemers.

Het opnemen van 'echte leervragen' in het examen (zoals vraag 16) of vaardigheidsvragen waarvoor kennis nodig was (zoals vraag 21), werd positief gewaardeerd. De docenten waren in het algemeen erg te spreken over een aantal bronnen waar leerlingen hun kennis en

vaardigheden op konden uitleven, zoals bron 13, 16 en 17.

Het examen was niet te lang en telde niet te veel woorden. Sommige docenten vonden enkele vragen moeilijk geformuleerd. Leerlingen begrepen niet precies wat ze moesten doen (vraag 32 en 40). Eén bron (bron 32) werd aan de lange kant gevonden. Voor taalzwakke en allochtone leerlingen zou dat een probleem zijn, vonden enkele docenten. Toch waren het juist deze (verrijkingsdeel)vragen die de goede en de slechte resultaten van elkaar scheidden en die bijdroegen aan een grotere differentiatie. Bovendien is het examen niet gericht op één specifieke doelgroep, maar op de vmbo-kandidaten 'in het algemeen'.

Dergelijke teksten zullen in de komende examenjaren blijven voorkomen.

Het correctievoorschrift

Ieder jaar ontstaat er discussie over de omschrijving van het juiste antwoord in het correctievoorschrift. Er is verschil tussen de formulering 'Uit het antwoord moet blijken dat' (de kern weergeven dus) en 'Voorbeeld van een juist antwoord is' (volgen enkele voorbeelden die niet uitputtend zijn). Sommige docenten zijn te strikt: als een leerling een juist voorbeeld geeft dat niet in het correctievoorschrift staat, rekenen ze dat fout. Sommige docenten vinden de huidige richtlijnen in het correctievoorschrift te vaag. Anderen kunnen

BELANGRIJKE MEDEDELINGEN EXAMEN 2008

De officiële mededeling die het Ministerie van OCW zal doen over het gewijzigde examenprogramma, is te lezen in de zogenaamde septembermededelingen op www.examenblad.nl (voorheen www.eindexamen.nl).

De tekst daarvan heeft de volgende strekking:

Bij het centraal examen 2008 worden voor de leerwegen bb, kb en gl/tl de kerndelen K/5 Staatsinrichting van Nederland en K/9 Historisch Overzicht vanaf 1900 geëxamineerd. Voor de leerweg gl/tl komt daar nog bij: het verrijkingsdeel V/9 (drie verdiepingsthema's bij het Historisch Overzicht vanaf 1900). Bij de eindtermen van beide exameneenheden zijn uitwerkingen gemaakt.

Alle scholen hebben een syllabus toegestuurd gekregen met voorbeeldopgaven bij het nieuwe onderwerp Historisch Overzicht vanaf 1900 én een uitwerking van de examenstof. Deze uitwerking is voor het centraal examen van 2008 van toepassing en is op www.examenblad.nl te vinden via schooltype en vak.

De opzet van het centraal examen zal niet afwijken van het patroon van voorafgaande jaren. Binnen een kerndeel zijn de vragen chronologisch geordend, met uitzondering van vragen waar aan een bron de juiste periode moet worden verbonden. In de leerwegen bb en kb worden beide kerndelen evenwichtig bevraagd (ieder 50%). Dit geldt ook voor leerweg gl/tl, met dien verstande dat daarnaast het verrijkingsdeel wordt bevraagd in herkenbare blokjes binnen het historisch overzicht vanaf 1900. Hierdoor zal ongeveer 60% van de vragen in het examen over het Historisch Overzicht vanaf 1900 gaan (kern- én verrijkingsdeel) en de rest over het kerndeel staatsinrichting.

